

Az Európa díjas Somogydöröcske

Somogydöröcske vegyes lakosságú, apró település a Koppány völgyében. Ma is század eleji, nemzetiségi arculatát mutatja faluképében is az erre tévedőknek. De egyre többen nem véletlen turisták Somogydöröcskén: az egységes faluképen kívül talán a léptenyomon tapasztalható fejlődés is vonzza őket. E remek kettősségért ítelték oda a településnek az Európai Falufelújítási Díjat. „...Somogydöröcske a tevékenységek sokszínűségével és tartalmával tűnik ki, elsősorban is avval, ami a településen élők öntudatának erősítését és identitásörzését illeti” – állt a díj odaítéléséről tájékoztató dokumentumban.

Bágyadtan süti a nap Döröcskét (1907-ig ilyen rövid volt a neve.) Most még a Nyugati sorra tűz, lefelé bukva a Keletre néz vissza. A falu a *Koppány patakba* igyekvő árok völgyének két felére települt, fésűs beépítéssel. Tekinthetem – ha akarom – egyetlen utcának, de ha úgy tetszik, két sornak is. A Keleti a magas partra épült, a Nyugati az alacsonyabbra. Az evangélikus templom tornya kimagaslik a hosszú tornácos, két ablakukat utcának mutató, de a portán befelé terjeszkedő házak közül. Ami itteni jellegzetesség: az ablakok, padlásszellőzők körül azokat kihangsúlyozó keretdíszítés. Ahány padlásnyílás a homlokzat háromszögében, annyi szoba...

Asszonyok várnak a buszra a „*Demszky-váróban*”: a kellemes kialakítású üveg-fa megállót az élelmes polgármester levelezte ki a főváros főpolgármesterétől. Odébb, az esztergált fával öltöztetett hivatal mellett a háborús áldozatok emlékműve, melyet az áldott kezű Nagy Ferenc faragott, s amely előtt minden időkből csokrok, koszorúk sora. Közmunkás férfiak frissítik fel a deszkázatot a völgyi hídon. Lada kombiból káposztát, kertieket árul egy somogymeggyesi őstermelő, összedudálva a kuncaftokat. Két fehér ruhás nő és egy férfi kiskocsin, zárt edényben alighanem az ebédet kézbesíti a rászorulóknak.

Az evangélikus templom későbarokk, klasszicizáló Isten háza 1836-ból. Mellette a *dufartos ház* (Durchfahrt = keresztülmenni, -utazni, azaz ez itt egy átjáróház) udvarán épült a gótikát idéző katolikus kápolnatemplom. Hajdan a falun kívül a *Kisklósztér-dombon* pálos monostor állt. Most újjáépítik azt is. Még egy pillan-

tás a falura: jellegzetes századfordulós szépségét építészetiileg őrző sváb település képét mutatja.

A Döröcske nembeliek birtokolta falut a törökidő elnéptelenítette. 1758-ban *Hunyady*, a környék akkori birtokosa, ezért – Wittenberg vagy Stuttgart környéki – németeket telepített be. Az I. világháború idején a 981 lakosból csak 44 volt magyar. Ma 240 emberrel számolhatunk, de vannak hétvégiek is, Pestről, innen-onnan.

Lesniczky László, a falu polgármestere Diósgyőrben született 1933-ban. A miskolci bányászati Mártabányájában dolgozott és munka mellett több műszaki technikumot is elvégzett. A bánya bezárása után került Somogydöröcskére, ahol a termelőszövetkezet műszaki vezetője lett.

– Nyolc éve az egyesült szövetkezetből mentem nyugdíjba műszaki vezetőként. Két ciklust már kiszolgáltam polgármesterként és sem én, sem a testület nem fogadunk el pénzt ezért. Ami a feladatot illeti, a kezdettől világosan láttuk, hogy meg kell őriznünk az egységes faluképet, mert ez már *ritka érték*, másrészt fel kell fejlesztenünk a települést. A közös tanácsrendszer idején mostohagyerek voltunk, a lakosság létszáma emiatt is csökkent. Féltünk az elnéptelenedéstől.

Az épületek együttes építészeti értékét *L.Szabó Tünde* megyei főépítész, a műemlékvédelem somogyi letéteményese fedezte fel. Ő hívta fel a figyelmet egy kis útikönyvben a döröcskei látnivalókra is. A falu történiáját *Bősze Gábor* helytörténész dolgozta föl. 1990-ben a pécsi *Pollack Mihály Műszaki Főiskola* és a *Kaposterv* építészei a teljes települést felmérték, több vetületben megrajzolva minden épületet, írásban rögzítették a jellemzőket. A házak közötti foghíjtelkekre épülő új családi otthonok tervezésénél a környezethez való illeszkedés, a hagyományokhoz igazodás az elsődleges szempont. Ezt nevezik a helyiek *hagyományörző megújulásnak*.

Az építészeti értékcsökkenés azonban önmagában nem állította volna meg a más értelmű faluromlást. Mert hiába gyógyították volna ki az életveszélyből tizenötmillióval a templomot a hajdan elűzött németek, műemlékesek, a megyeiek és számolatlan sok társadalmi munkájával a helyiek, ha nincs ki-

– Már az első testületi ülésünk kimondta – folytatja a karizmatikus polgármester –, hogy *emelnünk kell a*

A nyugati sor

szociális életszínvonalat. Egy óvodásunk volt mindössze, de megteremtettük az óvodát, és ma tizenkét-tizennégy kisgyerek jár a korszerűen felszerelt alapintézménybe. Iskolánk még nincs, iskolabuszt pályáztunk meg az eljáró tanulóinknak, meg is nyertük, és most nemcsak a gyerekeket viszi a Volán üzemeltetésében, hanem a *Tabra, Igalba* igyekvő *felnőtteket* is. Ha a legkisebbekről gondoskodunk, nem maradhat ki az a korosztály sem, amely megette a kenyere javát: van öregek otthona, negyvenről nyolcvanra nőtt a létszáma. A konyha százharminc adagos. Napi háromszor étkezhetnek ott a falu idős lakói napi 65 forintért, de ki is szállítjuk az ebédet. S hogy állandó orvosi ellenőrzés alatt álljanak, heti egy helyett kétszer jár ki a doktor úr a rendelőkbe, vele tart mozgópatikájával a gyógyszerész is. A rendelő olyan jól „felkantározott” műszerekkel, hogy fizioterápiás kezeléssel is szolgál. Kereskedelem? Igyekszünk az árut az önkormányzat által működtetett, felújított vegyesboltba minél olcsóbban beszerezni. *Falugondnokunk* – néha én is – közvetlenül a *cukorgyárból* hozzuk a cukrot, a *malomból* a lisztet, az *őstermelőktől* a zöldségfélét, csakhogy kevesebből jöjjenek ki az itteni emberek. Talán jellemző a falura: a „*Józan kapa*” nevű kocsmánkba nem találunk bérlőt, mert itt nem kocsmáznak az emberek.

A falumentő munkához tartozott a téeszmajori kút megvétele, a víz bevitele a házakhoz, *lakossági hozzájárulás nélkül*. Kétszáz méternyi kövesútjuk volt, ma minden út portmentes. A patak medrét kikövezték, szabályozót építettek, átereszeket képeztek ki, nincs már lefolyástalan terület.

– A jövőt másként is építjük. Segítjük a *fiatalok letelepedését*: aki vállalja, hogy öt évre döröcskei marad, vissza nem térítendő 150 ezer forint segélyt; aki építkezik is, olcsó telket és 250 ezer forint támogatást kap. Eddig tizenkilenc család élt vele, és csak egy ment el közülük. Felépült *négy új ház*. Ősszel elkezdjük az ifjúsági művészeti tábor kialakítását, ehhez épületeket, területeket biztosítunk. Ahogy a falu a táborra, a tábor is hat majd településünkre.

A lakosság összetétele vegyes. Itt maradt németek, betelepített felvidékiek és „újonnan” érkezettek. Erről esik szó az öregek napközi otthonában. *Schäfer Anna, Decher Jánosné, Ilon Imréné* felemlégeti, hogyan vitték el innen a németeket 1948. április 6-án, miként érkeztek két ütemben *telepesek Peredről, Bagotáról*.

Dicsérem, milyen szépen megőrizték stílusában a falut.

– *Mert szegények voltunk, az átépítéshez pénz kellett volna, annak híján sárral javígtattunk. A téeszben csak annyit kerestünk, hogy létezhessünk. Ha az a kis háztáji nem lett volna...!*

Borsányi László raktáros a szövetkezetben. Peredi telepes. Elvette *Mutíh András* özvegyét és annak két fia mellé született egy lányuk. Borsányi ma közös fedél alatt él a Németországból visszatelepült 71 éves *Knock Annamáriával*, akinek húszesztendőskorában Somogydöröcskéért volt honvágya, ma meg *Ebersbach*

A keleti sor

Sprecher Ildikó felvételei

után vágyakozik néha. Beszéli a magyart, de azért *Borsányi Lászlóné*nak időnként tolmácsolnia kell a nagynéni szavait.

– Harminc családot telepítettek ki 1948-ban. Marhagyonokban nyomorogtunk napokig, mint az állatok. Mi fért abba a 40 kilós batyuba, amit vihettünk? Kis ágynemű, ruha, néhány edény. A felvidékiek a házukon, földjükön kívül mindent hozhattak; sokan még a tüzelni való csutát is felpakolták. A németek odakint bizalmatlanul fogadtak bennünket: „*Itt jönnek a cigányok!*” Később a munkánk után, a tisztaságunkért befogadtak. Mi apámmal egy emeletes házba, a *Kichler* famíliához kerültünk, huszonegy négyzetméternyi szoba-konyha-spájkba szorulva. Odakint először vasalógyárban dolgoztam, majd 22 évig a *meissen*i üvegyárban. Nehéz munka volt, egész műszak alatt nagy üvegtáblákat cipeltem. Apám 88 évesen halt meg, a házigazdám is elmentek. Nagyon magamra maradtam. Katalin húgom meg itt élt a családjával. Tavaly májusban hazajöttem, ő meg rá két hónapra meghalt...

Majd ez a tragédia is beépül a falu történetébe és ott munkál abban az európai díjban is, melyet tavaly novemberben – a már korábban is itt járt, s barátként visszatérő köztársasági elnök, – *Göncz Árpád* nyújtott át a döröcskeieknek.

A Koch Annamáriák, az Ilon Imrék és a közösség történelmi traumáinak ingoványából lelt szilárd talajra, újult meg a kicsi Somogydöröcske.

Leskó László